

Frøde Castberg: Juridisk str. 46
 Stridsspørsmål . . . . .

virkende kraft for hele krigstiden. Man må imidlertid være klar over at Høyesterett ikke har anvendt de straffebestemmelser det her gjelder, uten i slike tilfelle hvor domstolen har ment at anvendelsen av landsvikanordningen førte til en mildere behandling av landssvikeren enn den som ville ramme ham etter den gamle forræderparagraf i straffeloven. På denne måten har Høyesterett iallfall alltid hatt for øye å respektere grunnlovens § 97, som forbyr å gi nye lover tilbakevirkende kraft, til skade for gjerningsmannen. — Jeg vil også nevne et annet problem som angår landssvikanordningen, og her synes jeg at misnøyen hos dem som er blitt rammet, er forståelig. Det gjelder den bestemmelsen som gjør alle medlemmer av Nasjonal Samling solidarisk ansvarlige for den skade partiet har voldt ved medvirkningen til det rettsstridige styre av landet. Når Høyesterett fant å kunne anvende denne bestemmelsen med tilbakevirkende kraft for hele krigstiden, var det ut fra den betraktning at vi her i virkeligheten stod overfor en spesiell anvendelse av den alminnelige norske rettsregel om solidarisk ansvar for skadegjørende handlinger. Etter min mening kan man ikke si at det bestod et slikt direkte årsaksforhold mellom partimedlemskapet og den samlede skade for landet, at erstatningsansvar ville ha foreligget etter våre vanlige rettsregler.

Det er klart at rettsoppjøret etter en seierrik krig alltid vil bli seierherrens justis. Hvis utfallet av kri-

gen var blitt et annet, ville det så visst ikke blitt noe rettsoppgjør slik som det vi kjenner. Det som var landsforræderi under krigen, ville da ha blitt en fortjenstfull innsats, etter de herskendes vurdering etterpå. — Og helt fri for visse naturlige, rent følelsesmessige innslag, har heller ikke rettsoppjøret i Norge vært etter krigen.

Men stort sett må man ha lov til å si at rettsoppjøret foregikk under opprettholdelse av de rettsstatsprinsipper og frihetsideer som det norske folk kjempet for under krigen. Jeg synes man må ha lov til å si til dem som mener seg urettferdig eller for strengt bedømt, at de bør tenke på hvordan det regime som de selv gikk inn for, behandlet *sine* statsfiender. Da ser man avstanden i rettskultur mellom det regime de støttet, og det som det norske folk, under sin lovlige konge og regjering, kjempet for.

Landsforræderiet og rettsoppjøret i Norge kommer sikkert til å beskjeftige forskningen i lange tider fremover.

Det er et viktig historisk problem å finne frem til forklaringen til at en så vidt stor gruppe innen folket virkelig ville slutte seg til NS og hva dette partiet stod for. Var det uviljen mot de politiske forhold i Norge i 1930-årene, med først de mange uroligheter på arbeidsmarkedet og siden en sosialistisk regjering i spissen for statsstyret? Var det mange som ble berørt av sin forbitrelse over den parlamentariske stats-

Frøde Castberg: Juridiske
 stridsspørsmål i Norges politiske
 historie (Universitetsforlaget)